

LBRIS

We know
books

Concept grafic:

Silvia Olteanu

Tehnoredactor:

Radu Nan

Corectori:

Cristiana Ciarec,

Evelin Ceciu / www.corectura.ro

Copyright © 2022 Publishing Solutions

Ediție îngrijită de prof. Marcel-Dumitru Ciucă

Casa Presei Libere, Corp A3-A4, Etaj 1

Tel.: 021.336.36.33

E-mail: office@publisol.ro

Găsiți cărțile noastre pe www.publisol.ro

Descrierea CIP poate fi consultată pe site-ul Bibliotecii Naționale a României

ISBN: 978-606-098-031-5

ISBN vol. II: 978-606-098-033-9

2022

Tipărit la ARTPRINT

www.artprint.ro

PROCESUL MARII TRĂDĂRI NAȚIONALE

MAREȘALUL ANTONESCU ÎN FAȚA ISTORIEI

2

EDIȚIE ÎNGRIJITĂ DE
PROF. MARCEL-DUMITRU CIUCĂ

Cuprins

1. 1944 august 23. – Însemnările din Registrul de audiențe al Palatului Regal privind arestarea Mareșalului Ion Antonescu și a colaboratorilor săi. **9**
2. 1944 august 23. – Însemnările Mareșalului Ion Antonescu, făcute în timpul orelor de detenție la Palatul Regal, în urma arestării sale. **10**
3. 1945 aprilie 21. – Decretul-lege pentru urmărirea și sancționarea celor vinovați de dezastrul țării și de crime de război. **16**
4. 1946 aprilie 29. – Actul de acuzare citit în ședința publică a Tribunalului Poporului, în ziua de luni, 6 mai. **24**
5. 1946 mai 3, ora 9, București. – Telegrama lui Burton Y. Berry, reprezentantul diplomatic al S.U.A. la București, prin care comunică Departamentului de Stat că Mareșalul Antonescu și șase colaboratori ai săi au fost aduși din Rusia și vor fi judecați de Tribunalul Poporului. **192**
6. 1946 mai 3, ora 18, București. – Telegrama lui Burton Y. Berry prin care informează Departamentul de Stat al S.U.A. că procesul Mareșalului Ion Antonescu și al miniștrilor săi este organizat pentru a constitui un capital electoral al guvernului în efortul de a-i discredita pe liderii P.N.L. și P.N.Ț. **194**
7. 1946 mai 6, luni, după orele 17,25. – Interogatoriul luat lui Ion Antonescu. **196**
8. 1946, mai 7, marți, ora 8,15. – Interogatoriul luat lui Mihai Antonescu. **302**
9. 1946 mai 8, miercuri, ora 8,30. – Interogatoriul luat lui Eugen Cristescu, directorul Serviciului Special de Informații. **361**
10. 1946 mai 9, joi, ședința de dimineață. – Depoziția lui Gheorghe Brătianu. **406**
11. 1946 mai 9, joi, ședința de dimineață. – Depoziția lui Dinu Brătianu, președintele Partidului Național Liberal. **470**
12. 1946 mai 10, vineri. – Depoziția martorului Filderman Willy, președintele Federației Comunităților Evreiești din România. **498**

LBRIS

We know
books

aniquo

DOCUMENTE

II

**1. 1944 august 23. – Însemnările din Registrul de audiențe al
Palatului Regal privind arestarea Mareșalului Ion Antonescu
și a colaboratorilor săi.**

Miercuri 23 august

Ora

13. Dejun: d-l gl. C. A. Sănătescu, d-l A. Aldea, d-l Buzești, d-l Styrcea; d-l M. Ionnițiu și col. Emilian Ionescu.

15. Audiența domnului Mihai Antonescu, vicepreședinte al Consiliului de Miniștri.

16,15. Audiența domnului Mareșal Antonescu, Conducătorul Statului.

17,30. Domnii Mareșal Antonescu și Mihai Antonescu sunt reținuți în incinta Palatului Regal la Casa Nouă. Se proclamă căderea guvernului și schimbarea regimului Mareșal Antonescu.

18. Sunt chemați și reținuți în incinta Palatului Regal domnii: general <C. Z.> Vasiliu, fost subsecretar de Stat la Interne, general C. Pantazi, fost ministru de Război, și colonel Elefterescu, fost prefect al Poliției Capitalei.

18-24. În acest timp – în birourile Casei Militare – în prezența Majestății Sale Regelui, se procedează la constituirea noului guvern și la redactarea proclamației M. S. Regelui către Țară, a Guvernului, precum și la întocmirea unor decrete regale. Amnistie și numiri în diferite posturi. Iau parte la aceste lucrări domnii: general de C.A. adj. Sănătescu Constantin, general Mihail Gh., general Aldea Aurel, general Liteanu, general Anton, general Dombrowschi, Mocsonyi Styrcea, Niculescu - Buzești, D. D. Negel, V. Vasiliu, col. Ulea, Bălăceanu, Lucrețiu Pătrășcanu, Titel Petrescu, inginer Ceaușu, <Emil Bodnăraș>, V. Ionescu, directorul Radiodifuziunii, Pogoneanu, lt. col. Răuță, lt. col. Niculescu Ștefan, din M. St. Major, comandor Udrischi, cpt. comandor adj. Gherghel, Camil Dumitrescu și alți diferiți funcționari din Ministerul Afacerilor Externe, precum și adjutantul regal de serviciu col. adj. Emilian Ionescu și maiorul Anton Dumitrescu, ajut, comandant Bat<alion de gardă> regală.

21. Audiența domnului ministru al Germaniei, Killinger.
21,30. Se imprimă pe placă Proclamația M. S. Regelui către Țară.
22,30. La posturile de radio se anunță poporului român Proclamația M. S. Regelui.
23. Mare manifestație a publicului bucureștean în fața Palatului Regal – M. S. Regele apare de două ori în fața Palatului, de la balcon.
24. M. S. Regele primește în audiență pe un grup de ofițeri englezi, foști prizonieri de război.

Biblioteca Academiei, ms. A 873, sub dată (nepaginat).

2. 1944 august 23. – Însemnările Mareșalului Ion Antonescu, făcute în timpul orelor de detenție la Palatul Regal, în urma arestării sale.

Astăzi, 23 august 1944, am venit în audiență la Rege la ora 15,30 pentru a-i face o expunere asupra situației frontului și a acțiunii întreprinse pentru a scoate țara din greul impas în care se găsește.

Timp de aproape 2 ceasuri, Regele a ascultat expunerea, păstrând ca de obicei o atitudine forțat rezervată, aproape indiferentă.

La expunerea mea a asistat la audiență d-l Mihai Antonescu.

I-am arătat regelui că de aproape 2 ani d-l Mihai Antonescu a căutat să obțină de la anglo-americani asigurări pentru viitorul țării și i-am afirmat în această ocazie că, dacă aș fi găsit înțelegere, și aș fi putut găsi înțelegere, pentru asigurarea vieții, libertăților și continuității istorice a acestui nenorocit popor, nu aș fi ezitat să ies din război, nu acum, ci chiar de la începutul conflictului mondial, când Germania era tare.

În continuare, i-am arătat conversația avută, imediat la întoarcerea mea de pe front, în noaptea de 22/23, cu d-nii Clodius și Mihalache și în dimineața zilei, cu d-l Gh. Brătianu.

D-lui Clodius i-am vorbit în fața d-lui M. Antonescu pe un ton răspicat și i-am amintit că, atât prin d-l M. Antonescu acum câteva luni, cât și în februarie, la ultima întrevvedere, am arătat Germaniei

că dacă frontul nu se va menține pe linia Tg. Neamț – Nord Iași – Nord Chișinău – Nistru, România va căuta soluția politică pentru terminarea războiului.

I-am arătat d-lui Clodius că nicio țară, și nici chiar Germania, nu ar putea continua războiul în caz când jumătate din teritoriul ei ar fi ocupat și țara total la discreția rușilor.

I-am cerut, ca și d-l M. Antonescu, să arate acest lucru la Berlin, să roage să înțeleagă poziția țării noastre în fața cataclismului care o amenință și a mea în fața istoriei și a țării și să-mi dea dezlegarea de a trata un armistițiu, dorind să ieșim din această situație ca oameni de onoare și nu prin acte care ar dezonora pentru vecie țara și pe conducătorii ei.

D-l Clodius a promis că va arăta exact dorința noastră; i-am subliniat că noi trebuie să ne luăm libertatea de a ne apăra viața viitoare a neamului.

Relativ la conversația cu d-l Mihalache, deși ea a durat câteva ceasuri, totuși i-am arătat înainte esențialul.

D-l Mihalache mi-a cerut să mă sacrific și să fac eu pacea, oricât de grele ar fi condițiile puse.

I-am răspuns că eu, fiind exponentul unei revoluții care m-a adus – fără să o fi pus eu la cale sau să fi avut vreo legătură cu ea – la conducerea statului, dându-mi mandatul să reconstituiesc granițele țării, să restabilesc ordinea morală și să pedepsesc, aducându-i în fața Tribunalului Poporului, pe acei care au adus-o...¹ catastrofa granițelor și prăbușirea dinastiei. Cum țara îmi impusese și pe legionari și mai târziu și războiul, pentru a legaliza actele mele, am cerut aprobarea țării pentru faptul că schimbasesm prin luptă regimul legionar pentru trădările sale și, pentru că intrasem în război în aclamațiile și cu asentimentul întregii națiuni, trecusem, forțat de operațiuni, și Nistru.

Țara, prin câte 3 milioane de voturi, mi-a dat dezlegare și a aprobat tot ce eu făcusem.

¹ Indescifrabil în manuscris.

În consecință, a accepta astăzi propunerile Molotov înseamnă:

a) a face un act politic de renunțare și pierderea Basarabiei și a Bucovinei, act pe care România nu l-a făcut până acum niciodată de la 1812 și până la ultimatumul Molotov.

I-am adăugat că, după părerea mea, făcând acest act, putem pierde beneficiul Chartei Atlanticului, în care Roosevelt și Churchill s-au angajat, printre altele, „să nu recunoască nicio modificare de frontieră, care nu a fost liber consimțită”.

Azi a semna propunerea Molotov înseamnă a lăsa mari riscuri pentru viitorul țării în ceea ce privește granițele țării.

b) să bag țara pentru vecie în robie, fiindcă propunerile de armistițiu conțin și clauza despăgubirilor de război neprecizate, care bineînțeles constituie marele pericol, fiindcă drept gaj al plății lor, rușii vor ține țara ocupată nedefinit. „Cine, i-am spus d-lui Mihalache, își poate lua răspunderea acceptării acestei porți deschise, care poate duce la robia neamului?”

c) a treia clauză și cea mai gravă era aceea de a întoarce armele în contra Germaniei.

Cine poate, am arătat eu d-lui Mihalache și...¹, poate să-și ia răspunderea consecințelor viitoare asupra neamului a unui asemenea gest odios, când putem să ieșim din război oricând dorim?

Am avea bazele viitoarei politici a statului asigurate și i-am afirmat că dacă...² de d-l Maniu, pe care l-am lăsat și i-am înlesnit tratativele directe cu anglo-americanii, sau de d-l Mihai Antonescu, care a tratat cu știința mea, eu nu m-aș da la o parte și aș da, dacă mi s-ar cere, orice concurs, pentru a scoate România din război, luându-mi curajul și răspunderea să spun Führerului în față că România se retrage din război.

d) a patra condiție cerută de Molotov și de anglo-americieni este să dau ordin soldaților să se predea rușilor și să depună armele, care ne vor fi puse după aceea la dispoziție pentru ca împreună cu rușii să izgonim pe nemți din țară.

¹ Indescifrabil în manuscris.

² Indescifrabil în manuscris.

Care om cu judecata întreagă și cu simțul răspunderii ar putea să dea soldaților țării un astfel de ordin care odată enunțat producea cel mai mare haos și lăsa țara la discreția totală și a rușilor și a germanilor?

Numai un nebun ar fi putut accepta o astfel de condiție și ar pune-o în practică.

Vecinătatea cu Rusia, reaua ei credință față de Finlanda, țările baltice și Polonia, experiența tragică făcută de alții, care au căzut sub jugul bolșevic crezându-i pe cuvânt, mă dispensează să mai insist.

Notez că atunci când mi s-a <u> propus acestea, situația militară a Germaniei, deși slăbită, era totuși încă tare.

e) În sfârșit, propunerile Molotov mai conțineau și clauza care ne impunea să lăsăm Rusiei dreptul de a pătrunde pe teritoriul României oriunde va fi necesar a izgoni pe nemți din țară. Adică, sub altă formă, prezenta **ocupațiunea** rusească cu toate consecințele ei.

Reamintind toate acestea d-lui Mihalache, el mi-a spus, ceea ce a constituit o surpriză pentru mine, că trebuie să mărturisească că d-lor, adică național-țărăniștii, s-au înșelat; au crezut în sprijinul anglo-americanilor, însă că și-au făcut convingerea definitivă că ei sunt total nepregătiți de a indispune pe ruși și că suntem lăsați la totala lor discrețiune, ca și Polonia și poate și alte țări. În consecință trebuie să ne considerăm o generație sacrificată, să ne resemnăm și să așteptăm.

I-am răspuns domnului Mihalache că într-o astfel de situație este de preferat ca un popor, <pe> care îl așteaptă, dacă are siguranța că îl așteaptă, o asemenea soartă, să cadă eroic, decât să-și semneze singur sentința de moarte.

D-l Mihalache a insistat încă o dată să accept să fac eu armistițiul și să semnez pacea, fiindcă condițiile puse sunt condiții de pace, nu de armistițiu (este sublinierea d-sale). Bineînțeles, am declinat aceasta.

În dimineața zilei de astăzi, pe când eram în Consiliul de Miniștri, a cerut să mă vadă d-l Gh. Brătianu, care, spre deosebire de d-l Mihalache, mi-a declarat că vine de la o întrevvedere dintre d-nii Maniu și Dinu Brătianu, și că vine cu mandatul formal de la ambii că sunt de acord și că își iau alături răspunderea, dacă accept să fac eu tratativele de pace.

I-am răspuns că accept, cu condiția să mi se dea în scris acest angajament, și că dacă acceptă ca el să fie publicat, pentru ca poporul să vadă că s-a înfăptuit unirea internă și pentru ca străinătatea, aliații și inamicii, să nu mai poată...¹ privi dezunirea noastră.

D-l Brătianu urma să-mi aducă adeziunea scrisă înainte de audiența mea la rege, fiindcă voiam să merg la această audiență cu hotărârea luată, adică să-i pot afirma că, dat fiind faptul că s-a realizat unirea politică internă, îmi pot lua angajamentul să încep tratativele de pace. Generalul Sănătescu, intervenind în discuții, a afirmat, de două ori, și și-a luat angajamentul, fără să i-l fi cerut, că-mi va aduce dânsul acest angajament scris, pentru care i-am mulțumit.

Cum regele spunea ca aceste tratative să înceapă imediat, d-l Mihai Antonescu i-a spus că așteaptă răspunsuri de la Ankara și Berna prin care dorea să obțină consimțământul Angliei și Americii de a trata cu Rusia. Aceasta, fiindcă Churchill, în ultimul său discurs, a spus, vorbind despre România, că „această țară va fi în curând la discreția totală a Rusiei”, ceea ce era un avertisment că vom fi atacați în forță și că vom fi total la discreția lor și că va trebui să tratăm mai întâi cu rușii.

Acest „mai întâi” legat și cu alte indicații pe care le-a avut pe căi serioase, a determinat pe d-l M. Antonescu să arate regelui că este o necesitate să mai aștepte 24 de ore, să primească răspunsurile pe care le așteaptă² și după aceea va intra în tratative.

Eu am adăugat că sunt de acord, în aceste condiții, chiar cu plecarea d-lui M. Antonescu la Ankara și Cairo pentru a duce tratative directe.

În acest moment, regele a ieșit din cameră, scuzându-se față de mine, și discuția a continuat câțva timp cu generalul Sănătescu, <acesta> revenind cu afirmarea că va aduce el adeziunea scrisă a d-lor Maniu, Brătianu și Titel Petrescu.

¹ Indescifrabil în manuscris.

² Este vorba despre așteptarea răspunsului la tratativele inițiate la Stockholm, prin Fred Nanu și ambasadoarea sovietică în Suedia, Alexandra Kollontai.

Când eram în curs de discuțiuni și în picioare așteptând revenirea regelui, pentru a pleca, regele intră în cameră și în spatele lui apar un maior din garda Palatului și 6-7 soldați cu pistoalele în mână.

Regele a trecut în spatele meu, urmat de soldați, unul din soldați m-a prins de braț pe la spate și generalul Sănătescu mi-a spus: „D-le mareșal, sunteți arestat pentru că nu ați vrut să faceți imediat armistițiul”.

M-am uitat la soldatul care mă ținea de braț și i-am spus ca să ia mâna de pe mine și, adresându-mă generalului Sănătescu în auzul regelui, care trecea în altă cameră, cu mâinile la spate: „Să-ți fie rușine; astea sunt acte care dezonoarează un general”. M-am uitat fix în ochii lui și i-am repetat de mai multe ori apostrofa.

După aceea, bruscat, am fost scos din cameră pe culoar, unde o bestie de polițist mi-a spus să scot mâna din buzunar, ceea ce am refuzat. După aceea, împreună cu d-l Mihai Antonescu, am fost băgat, la ora 17, într-o cameră „Safe” Fichet și încuiați cu cheile.

Camera nu are decât 3 m pe 2, este fără fereastră și fără ventilație bună, înăuntru nu are de...¹ și o scobitură într-însa.

După 2 ore s-a deschis ușa și ni s-au oferit două scaune aduse din afară.

Nu s-a avut nici decența de a se da acestei camere, celulă, cel puțin aspectul curat. Este plină de praf și într-o dezordine organizată.

Iată cum a ajuns un om, care a muncit 40 de ani ca un martir, pentru țara lui, care a salvat-o de 2-3 ori de la prăpastie, care a scăpat de la o teribilă răzbunare pe membrii dinastiei, care a luat jurământul tânărului rege în strigătele mulțimii care îmi cerea să dau pe toți din Palat pentru a fi linșați și care a servit timp de 4 ani, cu un devotament și cu o muncă de mucenic, armata înfrântă, țara și pe regele ei.

Istoria să judece.

Mă rog la Dumnezeu să ferească țara de consecințele unui act cu atât mai necugetat cu cât niciodată nu m-am cramponat de putere. De mai multe ori am spus regelui, în patru ochi și în prezența d-lui

¹ Indescifrabil în manuscris.

M. Antonescu, că dacă crede că este un alt om în țară capabil să o servească mai bine ca mine, și să o servească, eu îi cedez locul, cu o singură condiție, să prezinte garanții și adică să nu fie un ambițios sau un aventurier.

Mareșal Antonescu

23. VIII. 1944

Scris în celulă¹.

3. 1945 aprilie 21. – Decretul-lege pentru urmărirea și sancționarea celor vinovați de dezastrul țării și de crime de război.

Mihai I,

Prin grația lui Dumnezeu și voința națională

Rege al României.

La toți de față și viitori, sănătate.

¹ Aceste însemnări au fost scrise de Ion Antonescu chiar în ziua arestării sale la Palat, în urma audienței pe care o solicitase în după-amiaza lui 23 august 1944 regelui Mihai. În ceasurile ce au urmat arestării, el a consemnat, cu creionul, pe filele unei agende din anul 1930, ce aparținuse regelui Carol II, împrejurările în care s-a produs arestarea, precum și o seamă de considerente politice privind situația României și variantele politice ce se deschideau în fața ei, începând din vara anului 1944. Acest document de mare însemnătate pentru înțelegerea atitudinii politice a Mareșalului Antonescu a avut el însuși un destin aparte. Agenda a fost recuperată de sub dărâmăturile „Casei Noi” a Palatului Regal din Calea Victoriei, unde Ion Antonescu a fost deținut în ceasurile de după arestare (clădirea a fost bombardată în dimineața de 24 august de către aviația germană), de maiorul Gheorghe Teodorescu, care în ziua de 23 august îndeplinise funcția de șef al gărzii Palatului, și acesta a păstrat-o până în toamna anului 1984, când a cedat-o Muzeului Național de Istorie. În 1990, textul a fost publicat, succesiv, în hebdomadarul *Românul*, nr. 9/1990 (cu o mărturie privind împrejurările recuperării agendei, făcută de general Gheorghe Teodorescu), în revista *Cuget românesc*, nr. 2/1990 (fără nicio explicație suplimentară), în revista *Magazin istoric*, nr. 8/1990, și de realizatorul acestei lucrări în ziarul *Libertatea*, de sâmbătă 16/duminică 17 mai 1992, p. 5. După alte peripeții, agenda a ajuns la Arhivele Statului București, în colecția manuscrise, nr. 2183; însemnările Mareșalului sunt la filele: 33-47 r., 49-67 v.

Asupra raportului Ministrului nostru Secretar de Stat la Departamentul Justiției nr. 36965 din 11 aprilie 1945.

Văzând și Jurnalul Consiliului de Miniștri nr. 666/945.

În baza dispozițiilor Înaltului Decret Regal nr. 1626 din 31 august 1944 publicat în Monitorul Oficial nr. 202 din 2 septembrie 1944.

Am decretat și decretăm:

DECRETUL LEGE

pentru

urmărirea și sancționarea celor vinovați de dezastrul țării sau de crime de război

Art. 1 – Sunt vinovați de dezastrul țării cei care:

a) Militând pentru hitlerism sau fascism și având răspunderea politică efectivă au permis intrarea armatelor germane pe teritoriul țării;

b) După 6 septembrie 1940, au militat pentru pregătirea sau desăvârșirea faptelor de mai sus prin grai, prin scris sau prin orice alte mijloace.

Art. 2 – Sunt vinovați de dezastrul țării prin săvârșirea de crime de război cei care:

a) Au hotărât declararea sau continuarea războiului contra Uniunii Republicilor Socialiste Sovietice și a Națiunilor Unite;

b) N-au respectat regulile internaționale cu privire la conducerea războiului;

c) Au supus la un tratament inuman pe prizonierii sau ostatecii de război;

d) Au ordonat sau săvârșit acte de teroare, cruzime sau de suprimare asupra populației din teritoriile în care s-a purtat războiul;

e) Au ordonat sau săvârșit represiuni colective sau individuale în scop de persecuție politică sau din motive rasiale asupra populației civile;